

חינוך לחיים

פרשת קרח

"ומדוע תתנשאו על קהל ה'" - פרשתנו מתארת כיצד קורח ועדתו ביקשו לעצמם כהונה, ומשה רבנו השיב להם במילים הבאות: "שמעו נא בני לוי. המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת ה' ולעמד לפני העדה לשרתם".

על פניו, טענתו של משה רבנו מעוררת פליאה עצומה. הרי משחר נעורינו מחנכים אותנו לשאוף לגדלות בלי גבולות. אדם שאינו שואף לגדלות, לא יהיה אפילו אדם קטן. ואם כן, מה פשר התביעה על קורח שלא הסתפק בקטנות וביקש להגיע למחוזות הגבוהים ביותר בעבודת ה'?

יתרה מזו, יש הסבורים כי שאיפתו של קורח נבעה מרצון להשיג כבוד ומעמד, אך עלינו לדעת כי הזוהר הקדוש אומר, שלעתיד לבוא שאיפתו של קורח תתגשם והוא יכהן ככהן גדול. ואם לא היתה זו שאיפה שמקורה בקדושה, לא היה שייך שהיא תתקיים בבוא הגאולה!

ואכן במדרש מבואר שמשה רבנו נתבע על שאמר לקורח ועדתו: "רב לכם בני לוי", שבעקבות כך אמר לו הקב"ה: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". ומכאן אנו למדים שהיה שורש אמת בתביעתם של קורח ועדתו ובשאיפתם לזכות בכהונה כדי להשיג גדלות רוחנית.

היסוד העולה מהדברים הוא, ששאיפה לגדלות היא דבר מחויב, ומי שאינו שואף לגדול – נותר קטן במשך כל חייו. אולם כל עוד האדם שואף להגיע למטרה נמוכה, הוא מרגיש שביכולתו להשיג אותה בתנאים הקיימים, אבל כשאדם שואף לגדלות, הוא מתחיל לחשוב כיצד לשנות את נסיבות חייו כדי ליישם את מטרותיו. בנקודה הזו היתה הטעות של קורח ועל כך הוא נתבע משמים.

בלבו של קורח שכנו שאיפות אדירות וכבירות. הוא ביקש להשיג קרבת אלוקים ברמה הגבוהה ביותר שאדם יכול להגיע אליה עלי אדמות. מתוך כך התעוררה בלבו המחשבה: 'הרי אני רק לוי, שעומד על הדוכן ומזמר, בזמן שהכהנים הם אלו שמקריבים את הקרבנות לריח ניחוח לה'. התפקיד הצנוע שלי לא יכול להביא אותי לפסגות של קרבת אלוקים, אין לי מספיק אמצעים כדי להעפיל למקום הגבוה אליו אני שואף'. מתוך תפיסה זו, בא קרח למשה ואהרן ואמר להם: "רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

אך בנקודה הזו היתה הטעות החמורה של קורח, וטעות זו צריכה להידרש יפה וללמד אותנו כי כל אדם צריך לשאוף לגדלות, ויכול להגיע לגדלות בלי שום תנאים מיוחדים ונדירים. התנאים היחידים שהאדם צריך כדי לגדול, הם הנסיבות והיכולות שאלוקים נתן לו ביום לידתו. המשפחה שבה הוא נולד, החברה בה הוא גדל והכישורים שניתנו לו משמים, הם מרחב הצמיחה הטוב ביותר עבורו להשגת גדלות וקרבת אלוקים. דברים אלו צריכים להיות גם לימוד לדורות, כי כל מבקש ה' שואף להתעלות ולבוא לידי מעלה יתירה ממדרגתו ומעלתו הנוכחית, אולם עליו לדעת ששאיפתו אינה הוכחה שגם מן השמים מסכימים עמו, כי לפעמים חפצים מן השמים שישאר דוקא במדרגתו הנוכחית, כי מן השמים יודעים שתיקון נשמתו תלויה דוקא בעבודתו במצבו הנוכחי, ואז אכן מסבבים מן השמים שלא יהיה ביכולתו להתעלות ביותר, ולכן כשרואה אדם שכל מה שפני הדברים, מוטל עליו לקבל גזירת ה' בדומיה, ולא ימאס במדרגתו ובעבודתו, כי כאמור אות הוא מן השמים שטובתו תלויה דוקא במדרגתו ומעמדו הנוכחית.

ענין זה אינו דוקא במדרגות רוחניות וכנזכר, אלא גם בכל מיני שררות, ננקוט לדוגמא אברך בן ישיבה שכבר זכה הרבה שנים לשבת ביני עמודי דגירסא בישיבה או בכולל ולהגות בתורה בהתמדה רבה, וברבות הימים הוא רואה שדעתו נתרחבה והינו מוכשר לקבל עליו איזה משרה תורנית, וכיון שנפשו חושקת בה, הוא גם מנסה את מזלו להשיג את משאלתו, אך רואה הוא שמן השמים מסבבים אחרת, בכגון זה מוטל עליו לדעת שזהו אות מן השמים שאין מרוצים מצעד זה, ואז חלילה לו להתרעם על ההנהגה העליונה, רק יבין שאם מן השמים אין מסכימים לכך אות הוא שאין זה לטובתו.

עלינו לדעת שמה שאמרו חז"ל באבות 'איזהו עשיר השמח בחלקו' אין כוונתם דוקא בתחום הגשמי, כי אם גם בתחום הרוחני, לפעמים מוטל על האדם להסתפק גם במדרגתו הרוחנית ולשמוח בה, וזה כשרואה שמן השמים אין רוצים בהתעלותו, ולכך לא נותנים לו את האפשרויות או את הכשרונות לזה, וכמו שכת' בספר הקדוש 'תפארת שלמה' (פרשת כי תבוא), שהאדם צריך להסתפק במה שחנן לו אלוקים, ואל יאמר בלבבו לעלות במעלות הגדולים אם אינן בכוחו והשגתו, וישמח בחלקו.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת קרח

לאחר שפצתה האדמה את פיה ולאחר שיצאה אש ואכלה את חמישים ומאתיים מקטירי הקטורת, עדיין היה צורך בבירור נוסף- מבחן המטות. כל נשיא שבט הביא מטה, ועל כל אחד משנים עשר המטות נכתב שמו של מביאו. המטות כולם הונחו באוהל מועד, "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח", ובזה יירגעו הרוחות ויפסקו התלונות. ואכן, כך נעשה, "וינח משה את המטות לפני ה'". ויהי ממחרת, "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים"- הוכחה ברורה וחד משמעית.

ה"חשב סופר" כותב בשם ה"לקוט אליעזר" דבר נפלא: שקדים מתוקים ומרים היו. המתוקים מצד ימין של המטה והמרים - מצד שמאל. כשהיו ישראל עושים רצונו של מקום היו הפרחים המתוקים של צד ימין לחים ושל צד שמאל כמושין (יבשים). וכשאינן עושים רצונו של מקום היו הפרחים של צד שמאל לחים ושל ימין כמושין. מסביר ה"חשב סופר": המטה מרמז על ההנהגה שאינה תמיד באופן אחד אלא לפעמים צריך להנהיג בנעימות, וזה כשעושים רצונו של מקום. ויש שבהכרח לנהוג בשבט ברזל ולזרוק מרה כדי להטותם מדרכי עקלתון... כשעושים רצונו של מקום הפרחים המתוקים - לחים, להורות כי אז ההנהגה בנעימות ובנחת. כשאינן עושים רצונו של מקום הפרחים המרים לחים, להורות כי לפעמים צריך להיות - קשה כברזל. מדבריו של

ה"חשב סופר" נלמד עוד מסר חשוב: "שמאל דוחה וימין מקרבת"... יש פעמים שצריך להיות בבחינת "מתוקים" עם הילדים/תלמידים, ויש פעמים שמוכרחים להיות בבחינת "מרים". אפשר להוסיף ולומר: כדי שתהיה משמעות לשמאל דוחה, חייבת להיות ימין מקרבת. וכדי שתהיה משמעות לימין מקרבת, חייבת להיות שמאל דוחה. אי אפשר "לדחות" את זה שלא קרבו אותו. ואי אפשר "לקרב" את זה שלא הרחקנו אותו כשהיה צריך. אתגר מורכב בתחום החינוך ורגיש הוא למצוא איזון מתבקש בין 'שמאל דוחה' לבין 'ימין מקרבת' שלימדו חז"ל שבהם יש לפעול בחינוך ילדים. לא ניתן להעמיד ילד ולפתחו, ללא שנדרוש ממנו. עלינו, המחנכים וההורים, להציב לילד מטרות, לעקוב אחר מילוי המשימות, להעיר ואף להוכיח. אך חובה לזכור תמיד את ו' החיבור, וימין מקרבת. 'שמאל דוחה' תפעל פעולתה כראוי בתנאי שהיא סמוכה ותכופה ל'ימין מקרבת'. אין סתירה בין שתי 'הידיים'! בימינו שומעים רבות על 'ימין מקרבת'. אכן אנו בדור 'עקבתא דמשיחא', דור חלש הזקוק לליטוף ולרוך. אך כמו שאין 'שמאל דוחה' ללא 'ימין מקרבת' כך לא נראה צמיחה של ממש בלי שנחנך לעמידה במשימות וביצוע מטלות. הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל דימה את דרישות האב מבנו לחרישת שדה. החורש שדהו נראה כמזיק לקרקע, אך זה מחויב לקליטת הזרעים והמשך גידול הפרי. ברור כי ה'חריש' החינוכי צריך להיעשות בנועם. אך ללא חרישה לא יגדל כלום! אכן, יש תלמידים ויש מצבים בהם עלינו להקל לילד, 'לבוא לקראתו', מקילים, אך לא מוותרים לו, ולא מוותרים עליו!

פינקל זצ"ל צריכים שמאל דוחה וימין מקרבת. הדחייה היא רק בשמאל, והעיקר הוא הימין. יש אנשים שהם עליזים ושמחים, ויש אנשים שהם קרים. זה נובע ממהלך החיים, המשפחה והבית. אם יש קירוב בין בני הבית כולם יוצאים עליזים ושמחים, ואם האווירה בבית כבדה ותקיפה החינוך במצב בעייתי. ודאי שלא צריך שיהיה הפקר בבית, צריכים לפעמים לתת עונשים, אבל האווירה באופן כללי צריכה להיות אווירה של קירוב. ילד שהוא שמח ועליז סימן שהוריו מקרבים אותו, ואם הילד ממורמר לא טוב לו בבית. לפעמים מילה אחת טובה במקום הנכון שווה יותר מאלף תוכחות. העיקר הוא שצריך להיות קירוב בין אדם לחברו, אווירה של ריחוק יכולה לקלקל הרבה מאוד. זה נוגע לחיים בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. צריך לדעת לפרגן לשני, צריך לדאוג לאווירה טובה.

סיפר הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א: אבי מורי ה'אור לציון' זצ"ל, היה מדבר הרבה פעמים בענין חינוך ילדים, שלעיתים יש לנהוג ברכות, ולעיתים בקשיחות. הוא היה אומר שהשמאל דוחה וגם הימין מקרבת יצליחו, אך ורק אם ההורים והמלמדים יזכרו שבנוסף למה שהם ילדיך או תלמידך, הם בני אברהם, יצחק ויעקב. ראויים הם ליחס מיוחד! ולכן צריך להשתדל למצוא בכל ילד את הנטייה החיובית בטבעו, לפתחה עמוק בנפשו, ולהטיל עליו תפקיד הערב לו ולעודדו, דהיינו להאמין בו ולפתח את יכולותיו, בין בדרך רכה ובין בדרך קשה, והדרך להאמין בילד, מסוגלת מאוד אם ההורה והמלמד ישימו לנגד עיניהם כמה שיותר, שהילד הזה אינו בן של פלוני ואלמוני, אלא הוא בנו היחיד של אברהם יצחק ויעקב, וברגע שיראה את זה כך, פתאום הגישה וההסתכלות שלו תהיה אחרת, ואת אותם דברים שהיה עושה איתו בפשטות, יעשה בהדרת קודש ובהצלחה יתירה".

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com